

ПРОЕКТ „КРЕИРАЊЕ ЛОКАЛНИ МЛАДИНСКИ СТРАТЕГИИ „

Анализа:

**СТАВОВИТЕ НА МЛАДИТЕ ВО ОПШТИНА
ВЕЛЕС ПО ОДНОС НА МЛАДИНСКИТЕ
ПОТРЕБИ**

Скопје, јуни 2011

Наслов на публикацијата: Ставовите на младите во општина Велес по однос на младинските потреби

Автори:

М-р Елизабета Марковска Спасеноска

М-р Марија Нашоковска

Издавач на публикацијата: Коалиција на младински организации СЕГА, јуни 2011; Извршен Директор: Зоран Илиески

Проектот „Креирање локални младински стратегии е поддржан од програмата CIVICA Mobilitas имплементирана од ЦИРа и финансиски поддржана од SDC

СОДРЖИНА

1. Резиме	4
2. Методологија на истражувањето	5
3. Примерок на истражувањето	6
4. Анализа на наодите според приоритетни области	8
4.1 Младинско информирање	8
4.2 Младинско учество	11
4.3 Невработеност	14
5. Заклучоци и препораки	22
5.1 Младинско информирање	22
5.2 Младинско учество	23
5.3 Невработеност	24
6. Прилози	25

1. Резиме

Коалицијата на младински организации СЕГА спроведува проект за подготовка на локални младински стратегии во 3 општини во Република Македонија (Велес, Неготино и Дебар). Проектот опфаќа активности за воспоставување структура за подготовка на локални младински стратегии, како и активности за утврдување на потребите и можните решенија кои треба да ја сочинуваат содржината на локалните младински стратегии. Станува збор за петгодишни стратегии во кои ќе се лоцираат клучните приоритети за младите луѓе во секоја општина и ќе се понудат одреден број на остварливи решенија.

Со цел фокусирање на најприоритетните проблеми за младите во Велес преку реализација на фокус група се селектираа приоритети на кои понатаму ќе се однесуваат стратегиите. Приоритетите за Велес беа младинско информирање, учество на младите и невработеност. За детектирање на состојбата во овие приоритети се реализираше анкета со репрезентативен примерок од млади луѓе на возраст од 15 - 29 години.

Генерално, наодите во сите приоритетни сфери укажуваат дека е потребно да се отпочне од почеток со цел координирано и систематски да се делува. Понатаму истражувањето укажува дека потребни се многу повеќе информации да се дистрибуираат до младите за тие да осознаат каква е состојбата во приоритетните сфери и да можат да делуваат. Во тој контекст треба да се работи и на зајакнување на капацитетот на локалните институции и прилагодување на нивната улога со цел да биат што е можно повеќе во функција на младите. Останува клучно да се работи на подигнување на свеста кај младите за важноста од нивно активно учество при креирање не само на нивниот сопствен живот туку и условите и животот на другите млади во општината. Во таа насока ја издвојуваме потребата од воспоставување младински информативен центар во општината како и потребата за воспоставување младинско тело во рамки на општината преку кое младите ќе бидат вклучени директно во донесувањето одлуки кои и засегаат нив. Повеќе информации за фактичката состојба се дадени во делот Анализа на наодите според приоритетни области, односно во делот Заклучоци и препораки за можните решенија кои се предлагаат.

2. Методологија на истражувањето

Дефинираните цели на истражувањето за подготовка на локалните младински стратегии се:

- Да се добијат појдовни показатели за досегашната состојба со младинските потреби во целните општини преку користење на досегашни спроведени истражувања
- Да се дефинираат приоритетни области во секоја од наведените општини кои ќе бидат предмет на понатамошно длабинско истражување
- Да се презентираат веродостојни показатели за младинските потреби за секоја од целните општини и да се дадат препораки за постапување

За да се постигнат наведените цели беше подготвена сеопфатна методологија кој понуди прибирање на податоци од повеќе извори за секоја општина. Во тој контекст истражувањето се фокусираше на:

- Утврдување приоритетни проблеми во областа
- Причините за појава на проблемите кои постојат во приоритетните области
- Причините за слаба ефективност и ефикасност на одговорните институции при разрешување на проблемите
- Ниво на младински активизам за разрешување на проблемите во целната општина
- Познавања кај младите за нивните права и начинот на нивно остварување во контекст на утврдените приоритети

Со цел да се дефинираат најзагрозените сфери во кои проблемите на младите се најизразени во секоја општина се одржа по една фокус група со 10 - 15 учесници. Преку реализацијата на фокус групата присутните засегнати страни на основа на своите сознанија, како и на сумираните сознанија од досегашни спроведени истражувања за младинските потреби во нивната општина дискутираа кои области се приоритетни и избираа две до три сфери кои ги сметаат за најзагрозени и за кои имаат реални очекувања за подобрувања кои ќе можат да се видат во наредните пет години. Фасилитирањето на фокус групите го вршеа локалните координатори назначени од Коалиција СЕГА, а врз

основа на претходно подготвени упатства за спорведување на фокус групата и дефинирање приоритети.

Истражувачите на база на добиените информации од фокус групите за приоритетите во секоја општина и на база на претходно сумираните податоци од поранешни истражувања за потребите на младите во дадените општини изготвија анкетни прашалници. Обучени анкетари во секој град ја спроведуваа анкетата. Прашалниците се пополнуваа директно од младите. Беа реализирани вкупно 384 прашалници.

3. Примерок на истражувањето

Фокус група

За формирање на фокус групата која имаше за цел да се дефинираат приоритетни области за делување се користеше намерен примерок. При тоа составот на фокус групата вклучуваше:

- претставници од локални младински организации, политички подмладоци, претставници на средношколски и студентски заедници и сојузи
- советник од локалната администрација кој работи на младинската проблематика
- советници во советот на општината
- претставници од рурални места во склоп на општината
- претставници од локални институции (школи, болници, центри за социјална работа, домови на култура)

Дополнителни критериуми при изборот на учесниците во фокус групата беа:

- соодветна полова застапеност
- возраст
- етнички баланс соодветен на структурата во општината
- граѓански статус

Листата на учесници во фокус групата се дадени во прилог.

Реализација на анкета

Во секоја од вклучените општини се селектираше соодветен примерок на млади луѓе на возраст до 15 - 29 години кои пополнија прашалници. Примерокот беше селектиран според податоците од пописот на населението од 2002 година. Бројот на млади луѓе во секоја општина кои учествуваа во анкетата се одреди соодветно на вкупниот број млади на возраст од 15 - 29 години во таа општина. Во рамки на примерокот пропорционално се применија критериумите на полова, етничка и возрасна структура, граѓански статус и застапеност на млади од рурални и урбани места во склоп на општините. На ваков начин се обезбеди максимална репрезентативност имајќи ги во предвид финансиите, достапноста на информации според бараните критериуми и достапноста на единиците во примерокот.

За Велес структурата на примерокот изгледаше вака:

Табела 1 - Структура на примерок за општина Велес
(вкупно испитаници 227)

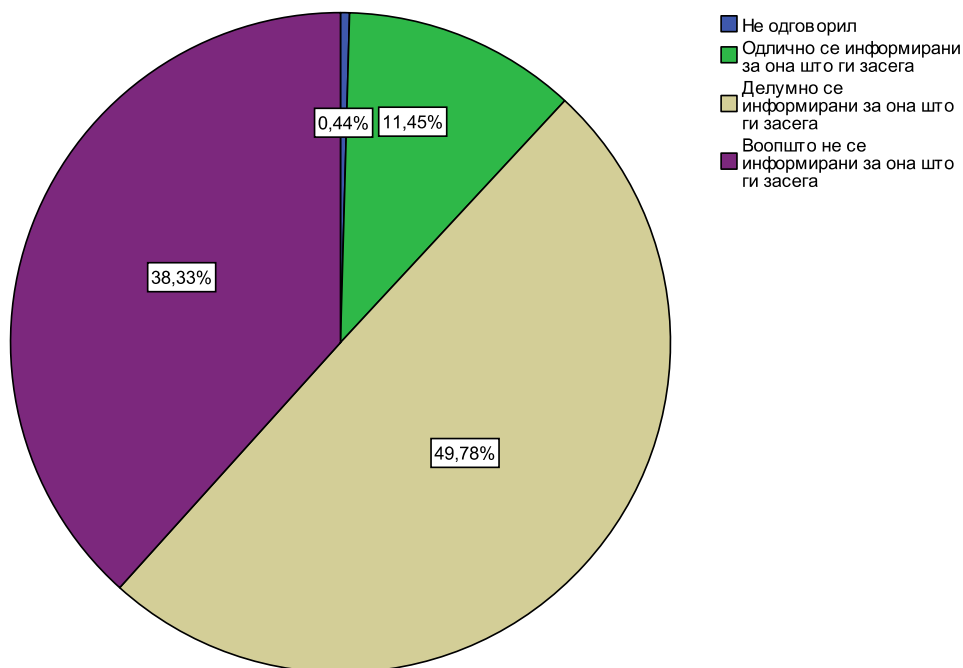
Возрасна група	Пол		Етничка припадност								Место на живеење		Степен на образование										Работен статус		
	М	Ж	Македонец/ка	Албанец/ка	Тучин/ка	Ром/ка	Влав/Влаинка	Србин/ка	Бошњак/ка	Друго	Град	Село	Незавршено основно	Завршено Основно	Средно во тек	Завршено средно	Високо во тек	Завршено високо	Магистратура во тек	Магистер	Докторат во тек	Ученик/Студент	Вработен	Невработен	
15-19	40	39	62	10	2	1	0	0	3	1	71	7	0	7	34	12	26	0	0	0	0	72	1	3	
20-24	38	38	61	8	3	0	0	0	3	1	64	12	0	0	0	25	27	23	0	1	0	29	19	24	
25-29	40	31	55	6	3	1	1	1	3	1	65	6	1	0	0	22	13	28	3	2	2	10	31	29	
Вкупно:	118	109	179	24	8	2	1	1	9	3	201	25	1	7	34	59	66	51	3	3	2	111	51	57	
	227		227								226		226										219		

4. Анализа на наодите според приоритетни области

4.1 Младинско информирање

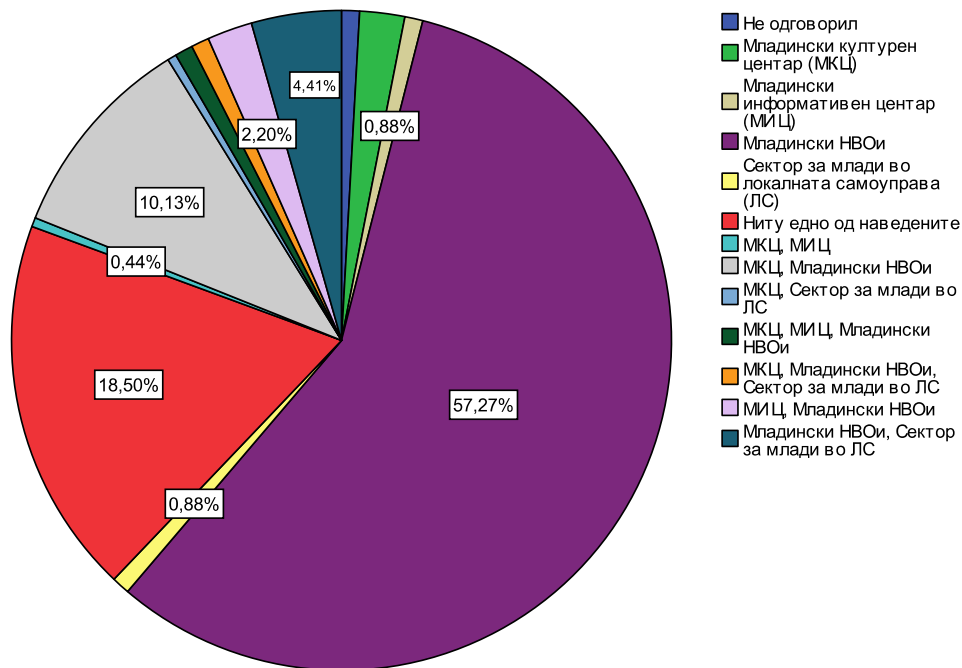
50% од испитаниците сметаат дека младите делумно се информирани за работите кои ги засегаат лично нив, но исто така останати 38% сметаат дека младите воопшто не се информирани за прашањата кои нив ги засегаат. При тоа како главна причина за делумната информираност за 26% од испитаниците е незаинтересираноста на младите да се информираат. Исто така 21% од испитаниците сметаат дека локалните институции не ги информираат младите луѓе. Од друга страна пак, 47% од испитаниците навеле дека младите се ангажират само понекогаш за да ја добијат информацијата која навистина им треба што зборува и за ниско ниво на нивна заинтересираност да бидат информирани.

Младите во вашата општина:

Испитаниците се поделени во мислењата за тоа кој ги пренесува клучните информации до младите. Тие сметаат дека локалните медиуми најчесто ги пренесуваат информациите до младите, но веднаш потоа наведуваат дека и локалните НВОи исто така ги пренесуваат информациите. Интересно е дека образовните институции испитаниците ги ставаат на последно место како канал за пренос на информации до младите. По однос на постоечките институции кои можат да придонесат за младинското информирање, во Велес најмногу има младински НВОи. Во Велес не постои младински информативен центар ниту пак младински културен центар.

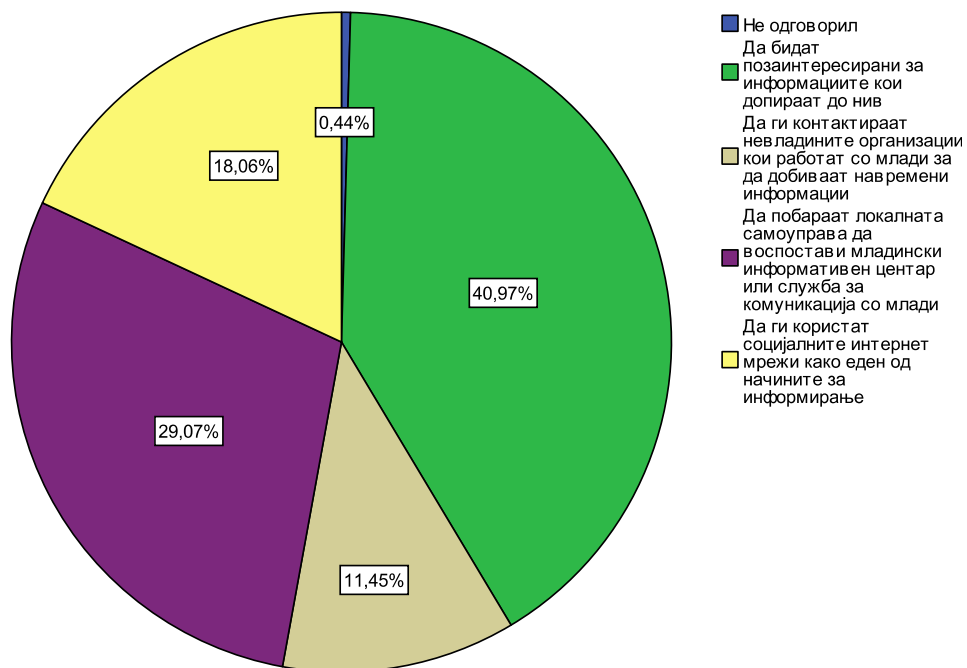
Што од следниве наведени институции/организации постои во вашиот град:

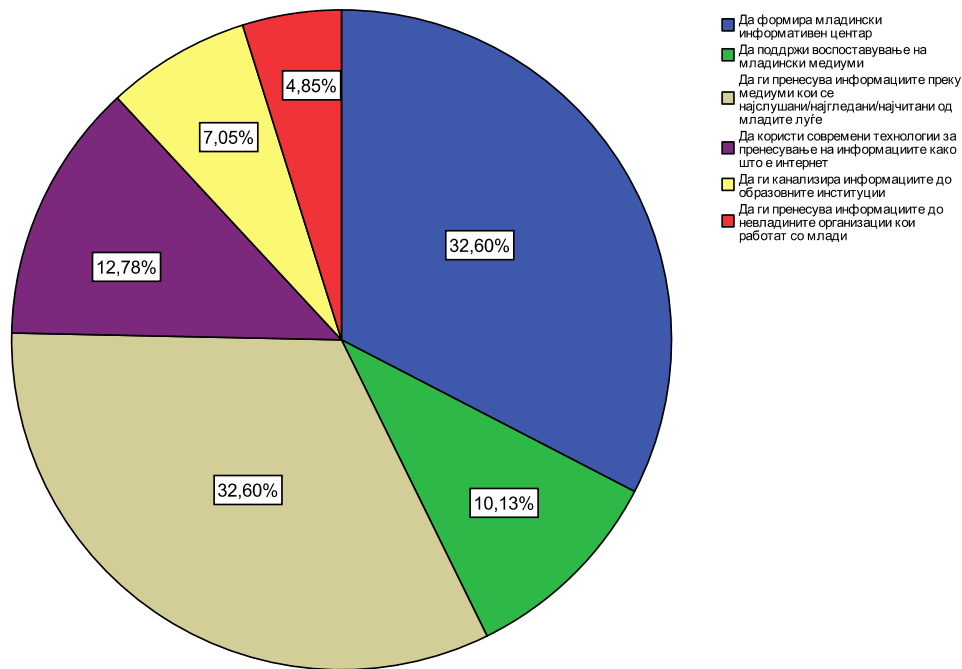
Младите луѓе сметаат дека за подобро да се информираат тие самите треба да бидат позаинтересирани за информациите кои им се потребни, но исто така 29% од испитаниците сметаат дека треба да лобираат локалната самоуправа да им отвори младински информативен центар. На прашањето што може локалната самоуправа да стори за да го подобри информирањето на младите, подеднаков дел од испитаниците по 33% сметаат дека треба да воспостави младински информативен центар и да ги пренесува информациите преку медиумите кои се најслушани и најгледани од младите. Исто така, на

прашањето што можат НВОи да сторат за да го подобрат информирањето на младите, 37% од испитаниците сметаат дека НВОите треба да организираат едукација за младите како ефикасно да се информираат, додека скоро подеднаков дел испитаници мислат дека НВОи треба да користат повеќе различни начини за информирање и да ја поттикнат локалната самоуправа да отвори младински информативен центар.

Што би требало да направат младите за подобро да се информираат?

Што би требало да превземе локалната самоуправа за информациите да се достапни за младите?

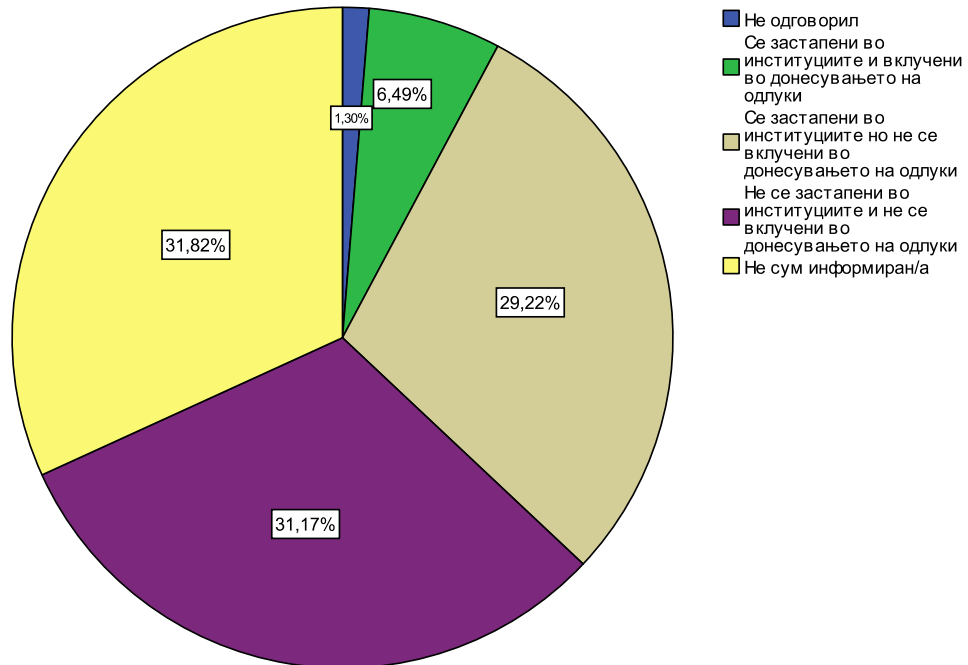

4.2 Младинско учество

41% од испитаниците не знаат дали младите се вклучени во донесувањето на одлуки во локалните институции што само го потврдува наодот за ниската информираност на младите за прашања кои ги засегаат, додека според 44% од испитаниците младите не се застапени во институциите и не се вклучени во донесувањето одлуки. Како прва причина за ваквите поделени мислења според испитаниците е недоволна доверба кај возрасните за да ги вклучат во донесувањето на одлуки и во тој контекст 83% од испитаниците сметаат дека возрасните немаат доверба да ги вклучат младите во донесувањето одлуки. Како следна причина се наведува слабата организираност на младите со цел нивно вклучување на локално ниво што пак е контрадикторно со фактот дека во Велес има голем број младински НВОИ, а сепак младинското организирање се оценува како слабо. Како трета причина се наведува недоволната информираност на младите за младинското учество. Во тој контекст 68%

изјавиле дека не се информирани дали постојат некакви младински тела во локалната самоуправа, а исто така 98% не биле никогаш вклучени во донесување на некоја одлука на локално ниво.

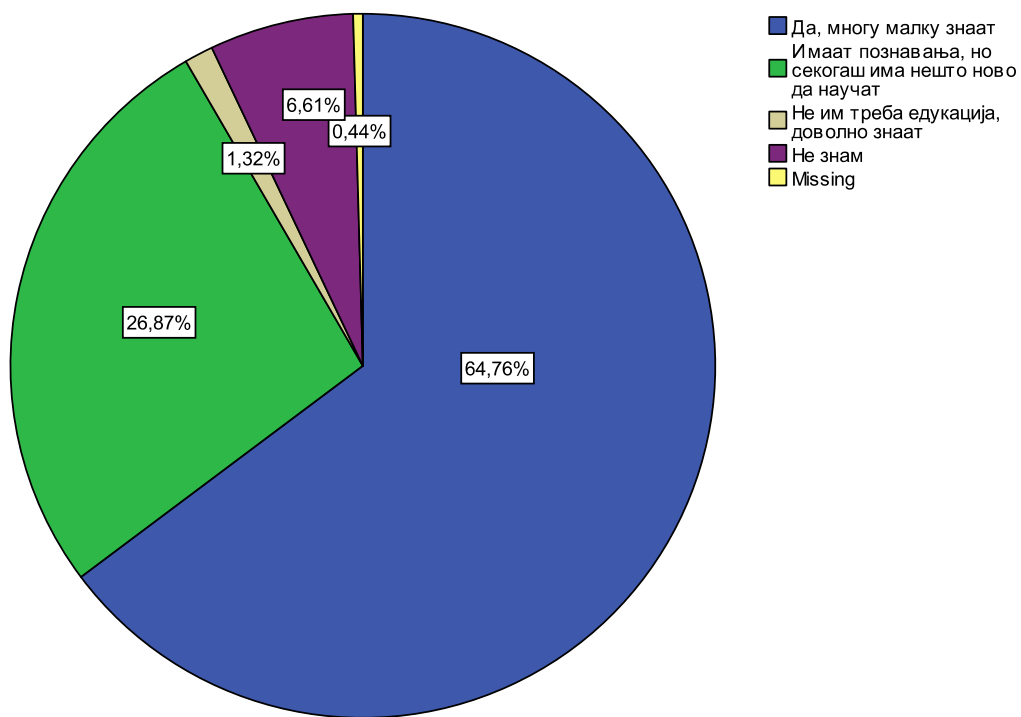
Младите во вашата општина:

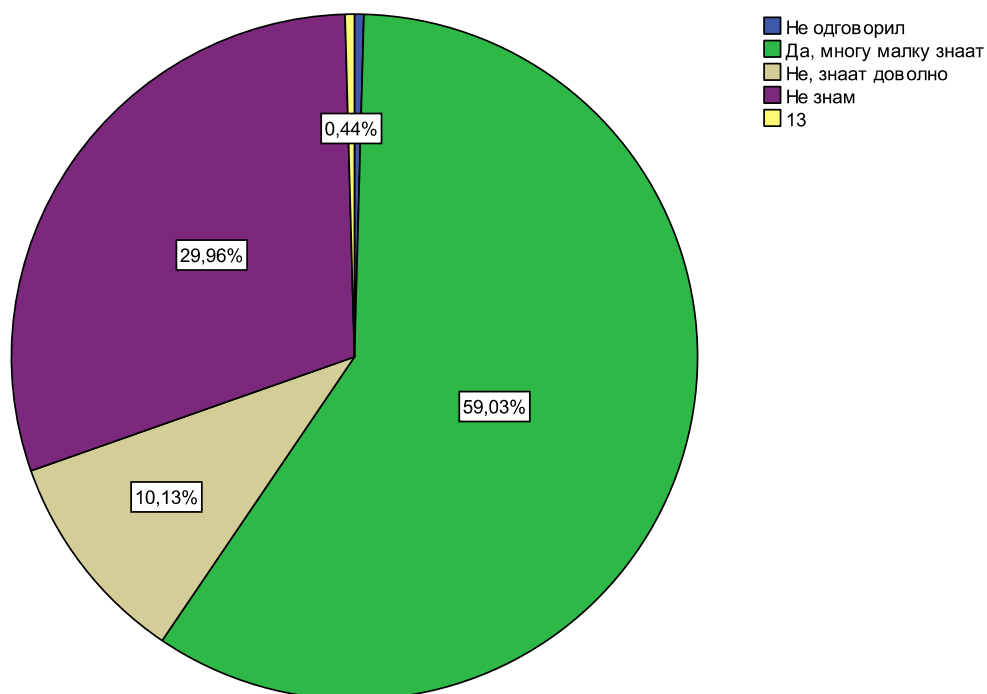
На прашањето каде е најбитна и најпотребна вклученоста на младите, испитаниците скоро подеднаква важност им даваат на локалните институции, советот на општината, училиштето и општинската администрација.

65% од испитаниците сметаат дека на младите им е потребна едукација за младинско учество бидејќи многу малку знаат за учеството. Други 27% сметаат дека можеби им е потребна бидејќи секогаш има нешто ново да се научи. Односно, 92% укажуваат на потребата од едукација за младинско учество. По однос на едукацијата на возрасните 59% сметаат дека е потребна едукација бидејќи возрасните многу малку знаат за учеството, додека 30% не знаат дали им треба едукација.

**Дали на младите во вашата општина им е потребна едукација за
младинско учество?**

Дали на возрасните во локалните институции им е потребна едукација за младинско учество?

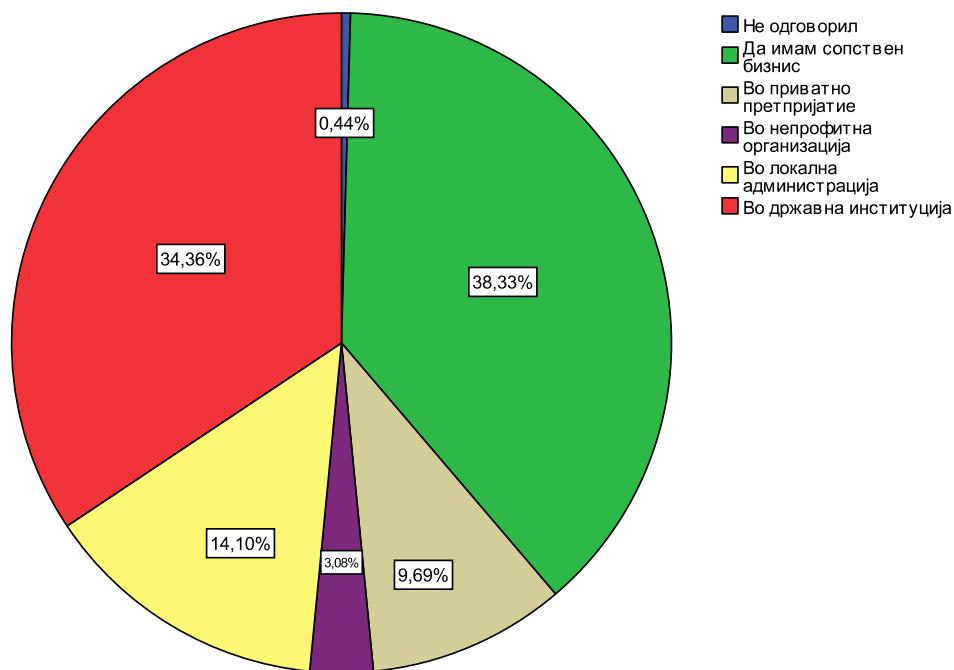
48,5% од испитаниците сметаат дека младите би требало да се организираат и да побараат поголема вклученост, додека скоро подеднаков дел по 19% сметаат дека младите треба да се едуцираат за младинско учество и да предлагаат решенија за своите проблеми до локалната самоуправа. Од ова е евидентно дека за младите е поважно да обезбедат учество директно во одлучувањето одколку индиректно да влијаат на одлуките.

4.3 Невработеност

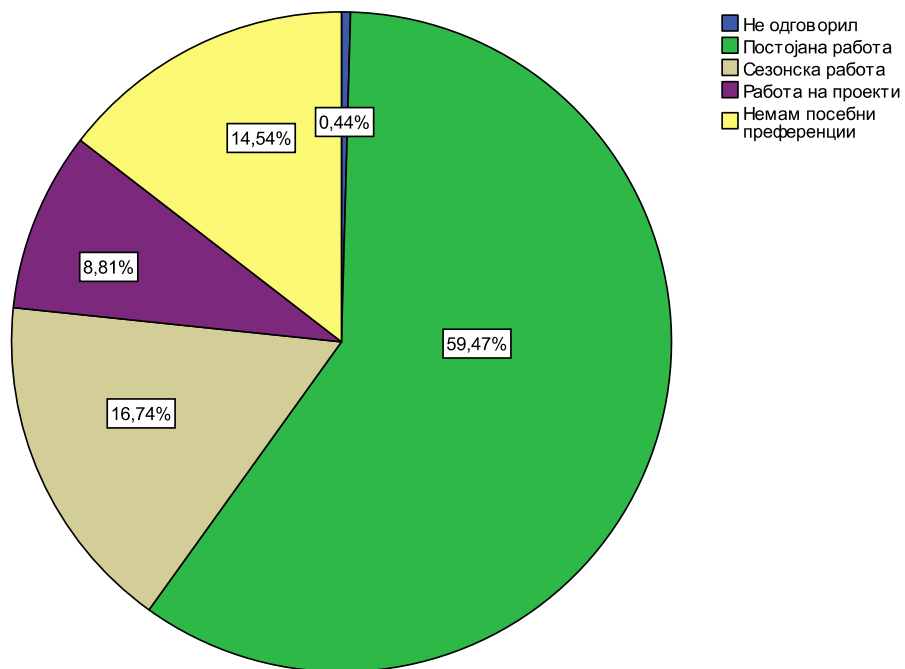
Од 227 испитаници вклучени во анкетата, 171 млади луѓе или 75% се невработени. Од тие кои изјавиле дека не се вработени 53 безуспешно бараат работа, додека 19 не бараат работа. 56 од испитаниците се вработени, додека 106 се во категорија ученици или студенти. Најголем број од вработените се на возраст од 25-29 години, меѓутоа во сите три возрасни групи поголем дел од испитаниците се невработени.

Кога би имале можност да бираат што да работат 38% од испитаниците сакаат да имаат сопствен бизнис, додека 34% сакаат да работат во државна институција. Во однос на типот на работа кој би го обавувале, 59% од младите преферираат постојана работа, додека скоро подеднаков дел по околу 16% би сакале да работат сезонска работа. Според пол и машките и женските преферираат повеќе постојана работа. Според возраст сите три возрасни групи во најголем дел преферираат постојана работа, но од оние кои избрале сезонска работа најголем дел се од возрасната група 15 - 19 години. Ваквиот избор е многу разбирлив од причина што оваа возрасна група е активно вклучена во образовниот процес и би сакале да работат во периодите кога не се на училиште или во нивното слободно време, па затоа им одговара сезонска работа. Младите на возраст до 15-19 години се најмногу заинтересирани за сопствен бизнис, додека пак испитаниците од возрасната група од 25 - 29 години преферираат да работат во државна институција. Според пол девојките повеќе се определуваат за сопствен бизнис додека машките подеднакво се определуваат помеѓу сопствен бизнис и државна институција.

Ако имате можност да бирате, каде би сакале да работите?

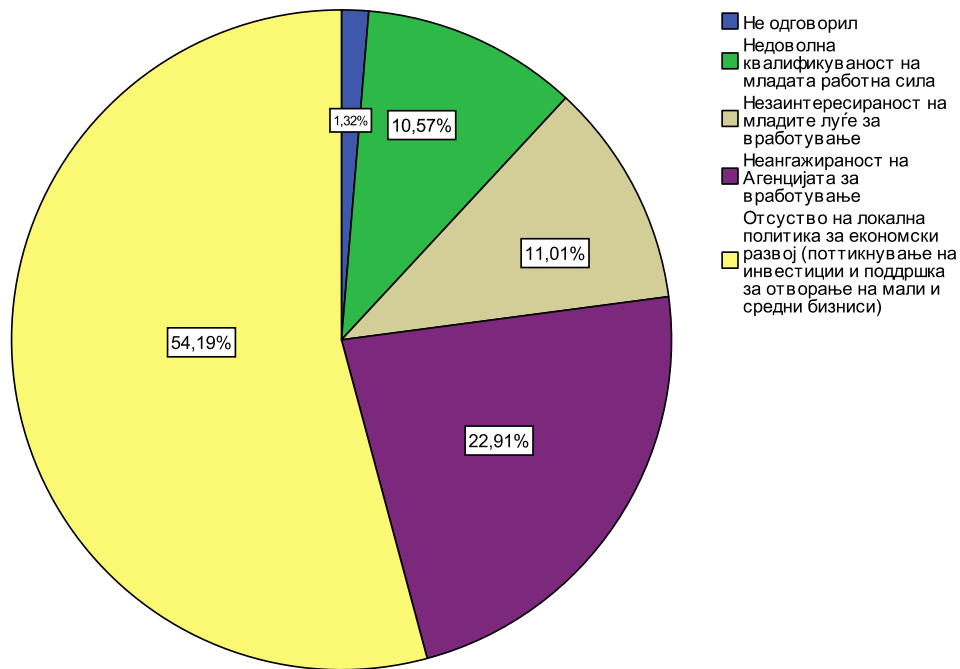

Каков тип на работа преферираш да работиш во моментов?

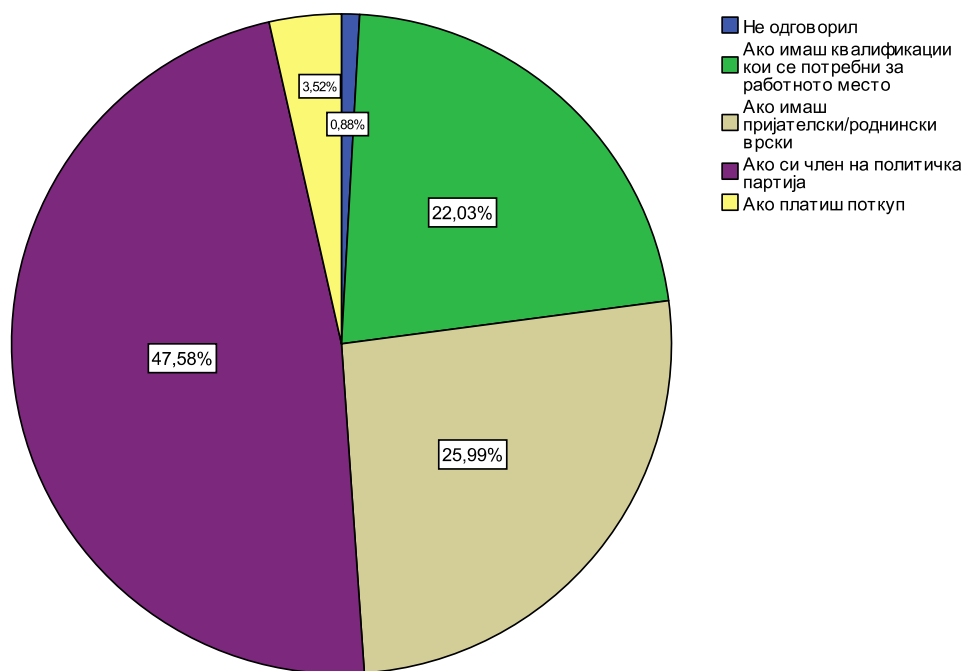
Како главна причина за невработеноста на младите луѓе во Велес според 54% од испитаниците е отсуството на локална политика за економски развој (поттикнување на инвестиции и отворање на мали и средни бизниси), додека 23% ја потенцираат неангажираноста на Агенцијата за вработување.

Според вас, главна причина за невработеноста на младите луѓе во вашата општина е:

Огласите во весниците се најчест извор на информирање за 95 млади луѓе, додека 87 се определуваат за роднините и пријателите како најчест извор на младите за можности за вработување. Младите најретко ја посочуваат Агенцијата за вработување како извор на информации. Од оние млади луѓе кои бараат работа, во последните 12 месеци, информации побарале кај пријателите и работодавачите, а потоа следува Агенцијата за вработување. Редовното следење на слободните работни места не значи дека лесно се доаѓа до работно место. Значителен дел од испитаниците 73% сметаат дека квалификациите не се пресудни за да се добие работа. Многу поважно е да си член на политичка партија (47%), или да имаш роднински и пријателски врски (26%), па и да платиш поткуп (3,5%).

Како според вас може најлесно да се добие вработување?

Иако квалификациите не се најважниот фактор за да се најде работа во моментот во општината, 41% од испитаниците сметаат дека општината треба да е главен носител на активностите за зголемување на вработеноста во Велес, а потоа следува Агенцијата за вработување за која се определуваат 29,5%. При тоа за Албанците и за Турците Агенцијата за вработување треба да е главен носител на активностите. Останатите фактори како што се локалните бизниси и младите луѓе во помала мера според анкетираниите треба да бидат носители на активности за зголемување на вработеноста.

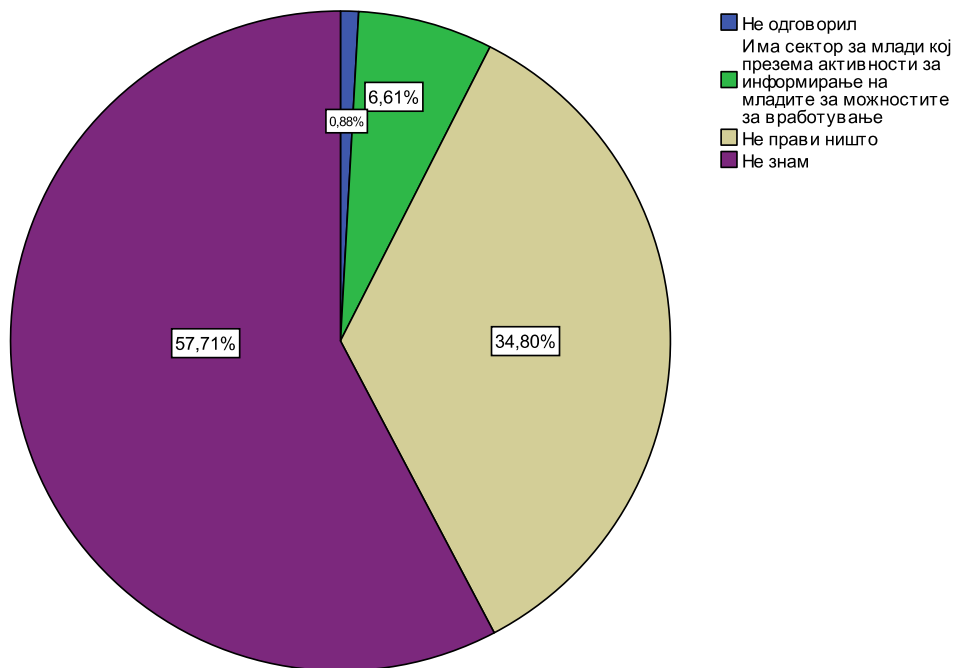
Кој според вас треба да е главен носител на активностите за зголемување на вработеноста на младите луѓе во вашата општина?

	Фреквенција	%
Општината	97	41
Агенција з авработување	67	29,5
Локалните бизниси	37	16
Младите	22	10
Училиштата	6	3
Не одговорил	1	0,4
Вкупно	227	100

Од оние испитаници кои не се во образовниот процес најголемиот дел или 62 лица воопшто не ја посетуваат Агенцијата за вработување, а 73 испитаници или најголемиот дел за информации за вработување се обраќаат кај пријателите. Ако се знае дека основната функција на оваа институција е да посредува при вработување и да има евиденција на невработените лица, се поставува прашањето зошто испитаниците не ја посетуваат, т.е колкав е капацитетот на оваа институтција и дали треба да се преземат мерки со цел зајакнување на Агенцијата.

Оние испитаници пак кои ја избрале општината тоа го направиле затоа што, локалната самоуправа треба да се грижи за својата иднина, а тоа се младите и затоа што секоја општинска администрација пред да дојде на власт ветува отварање на нови работни места. Сепак, дури 58% од анкетираните не знаат што прави општината за да го поттикне вработувањето во Велес. Само 7% сметаат дека нешто воопшто превзема општината на ова поле. 35% велат дека општината не прави ништо.

Што во моментот превзема општинската администрација за да го поттикне вработувањето на младите луѓе во вашата општина?

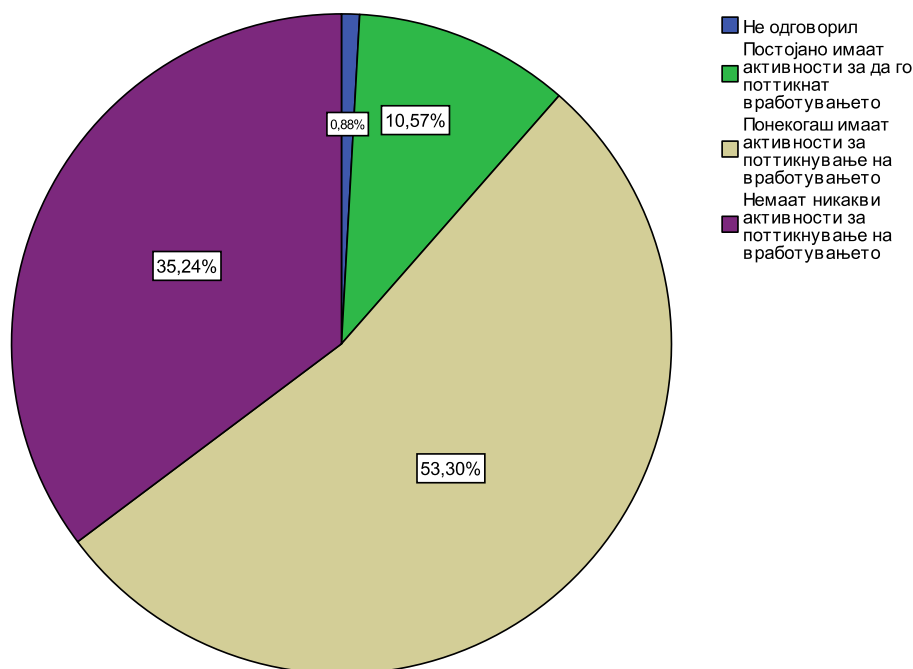
Според 38% од анкетираниите, општината треба максимално да се ангажира во испитувањето какви професии и струки се потреби на пазарот на трудот, додека според 44% од испитаниците треба да се ангажира максимално во подготовка на локални стратегии за вработување на младите.

Доквалификацијата е битен елемент на активностите за зголемување на вработеноста, бидејќи според 59,5 % од испитаниците младите кои излегуваат од образовните институции се делумно подготвени да се вклучат на пазарот на работна сила. Само 17% од анкетираниите сметаат дека младите се сосема подготвени кога ќе излезат од образовните институции да се вклучат во пазарот на работна сила.

Една од причините за делумната подготвеност на младите да се вклучат во пазарот на труд е делумната и/или непостоечката соработка помеѓу образовните институции и претпријатијата. Ова е мислење на 68% од испитаниците, додека 23% од младите немаат информација дали воопшто постои соработка помеѓу овие актери.

Улогата на НВОи според 53% од анкетираниите во зголемувањето на вработеноста е што понекогаш организациите спроведуваат активности кои го поттикнуваат вработувањето, додека за 35% од младите луѓе НВОи воопшто не спроведуваат такви иницијативи.

Колку невладините организации (НВОи) во вашиот град превземаат активности за поттикнување на вработувањето на младите луѓе?

38% од испитаниците сметаат дека НВОи треба да организираат едукативни работилници за подготовка на апликации за вработување, како и подготовка за интервјуа, додека 34% од младите, сметаат дека НВОи треба да ги информираат младите за можностите за изведување практична работа кај одредени работодавачи.

Која од наведените активности треба да ја преземаат НВОи за да го поттикнат вработувањето на младите луѓе?

	Фреквенција	%
Да организираат едукативни работилници за пишување CV, подготовка на апликации за вработување и подготовки за интервјуа	85	38
Да ги информираат младите за можностите за изведување практична работа кај одредени работодавачи	78	34
Да организираат активности за реализација на страгијата за млади во општината	48	21
Не знам	15	7
Не одговорил	1	0,4
Вкупно	227	100

5. Заклучоци и препораки

5.1 Младинско информирање

Младите во општина Велес за работите кои ги засегаат нив се делумно информирани. Клучна причина за ваквата состојба е незаинтересираноста на младите да се информираат но и незаинтересираноста на локалните институции да ги информираат младите. Тоа предизвикува состојба во која младите не знаат и не можат да ги искористат можностите кои им се нудат за да си го подобрат сопствениот живот.

Од друга страна, институциите кои би требало да го осмислат младинското информирање и да се грижат за воспоставување ефективни и ефикасни информативни канали, не се доволно координирани и не се трудат доволно да ги достават информациите до младите.

Непостоењето на младински информативен центар оневозможува младите да имаат едно место кое ќе го препознаваат како информативна точка. Ваквата состојба ја ублажуваат постоечките младински НВОи кои се трудат да ги информираат младите. Како најчести пренесувачи на информации до младите се јавуваат локалните медиумите и локалните НВОи, додека образовните институции немаат голема улога во преносот на информациите.

При подготовка на локалната младинска стратегија во Велес се препорачува:

- Да се отпочне процес за воспоставување младински информативен центар во Велес. При тоа процесот подразбира:
 - обезбедување согласност и волја од сите засегнати страни пред се од градоначалникот и советот на општината
 - подготовка на проект во кој програмски и административно ќе се осмисли функционирањето на центарот
 - обезбедување учество на младите при донесувањето одлуки поврзани со воспоставувањето младински информативен центар, како и при планирањето на програмското и административното функционирање на центарот.

- Да се обезбеди партнерство со национални институции (како на пример АМС или Министерство за образование) и странски донатори при обезбедување финансии за центарот
- Локалните НВОИ да организираат едукација за младите како да го добијат потребните информации
- Локалните НВОи користејќи ги локалните медиуми и образовните институции да се потрудат да дистрибуираат што е можно повеќе информации до младите

5.2 Младинско учество

Младите во Велес многу малку знаат каква е состојбата со младинското учество во општината. Имено, најголемиот од нив не биле никогаш вклучени во институциите при донесување одлуки кои ги засегаат нив, а исто така најголемиот дел изјавиле дека не знаат дали постојат некакви младински тела преку кои се обезбедува учеството на младите.

Наодите од анкетата јасно укажуваат дека не постои доволна едуцираност ниту кај младите, а уште помалку кај возрасните за младинското учество во локалните институции.

При подготовка на локалната младинска стратегија во Велес се препорачува:

- Планирање активности преку кои низ серија обуки ќе се обезбеди во континуирана едукација на младите и на возрасните од институциите за суштината и значењето на младинското учество како и за моделите на младинско учество
- Да се истражи состојбата на локално ниво во локалната самоуправа и во образовните институции за да се утврди дали постојат можности и капацитети за воведување на некои модели и форми на младинско учество
- Конкретно, да се размисли за воспоставување на Совет на млади во рамки на општината според моделот кој го применува Коалиција СЕГА

5.3 Невработеност

Сопствен бизнис е сон на најголем дел од младите луѓе во Велес доколку им се укаже можност да бираат што да работат. Се помал број на млади веруваат дека квалификациите и образованието кое го стекнуваат нема многу да им помогнат да се вработат доколку не се членови на одредена политичка партија. Иако Агенцијата за вработување треба да има најголема улога при вработување, младите многу малку ја користат како извор на информации за слободни работни места, а уште помалку ја посетуваат. Главна причина за големата невработеност во општината е непостоењето на локална политика за развој која ќе го поттикнува отворањето на нови работни места и неангажираноста на Агенцијата за вработување. Токму носителите на главните причини за невработеноста - општината која треба да има локална стратегија и Агенцијата за вработување треба да бидат главни носители на активностите за вработување.

Агенцијата треба подобро да си ја извршува функцијата заради која што постои, додека општината треба да создава поволна клима за развој на локалните бизниси, поттикнување на инвестиции, како и програми за поддршка на младите невработени за полесно да дојдат до работно место. Ова повеќе од причина што младите од образовните институции излегуваат делумно подготвени да се вклучат на пазарот на трудот. И граѓанскиот сектор треба да даде свој придонес во зголемување на вработеноста преку организирање едукативни работилници за младите да им помогне во подготовката да аплицираат за работа.

При подготовка на локалната младинска стратегија во Велес се препорачува:

- Да се планираат активности за воспоставување на кариерни центри или бизнис инкубатори кои ќе им помагаат на младите да дојдат до работа
- Зголемување на практичната настава во образовните институции за да младите научат повеќе и станат поконкурентни на пазарот на трудот
- Да се поттикнуваат локалните институции да даваат можност за вистинско волонтирање, а не волонтерите да одат по храна и да варат кафе

- Да се идентификуваат дефицитарни струки во општината и да се направат напори за нивно воведување во средното образование
- Образовните институции да даваат препораки за најдобрите и талантираните млади луѓе кои ќе се земат во предвид при нивно вработување
- Да се обрне повеќе внимание на улогата на Агенцијата за вработување и нејзиниот капацитет со цел таа да може да си ја извршува улогата на посредник и главен информатор на младите луѓе за можностите за вработување

6. Прилози

Прилог 1 - Прашалник од анкета

Прилог 2 - Листа на учесници на фокус група